

ДЕТСКОТО РАЗВИТИЕ МЕЖДУ 1 И 3 ГОДИНИ

В яслените групи в детската градина се зачитат основните права на детето; отчита се различието между децата; осигурени са условия за свободно речево и неформално общуване между дете и възрастен и дете и връстник; чрез играта, забавленията и игровата мотивация се постигат поставените цели на отглеждане, възпитание и учене в ежедневните занимания.

Адаптирането е строго индивидуален процес за всяко дете и за неговите родители. За някои деца този период може да бъде 1 седмица, за други – 1 месец. Педагогът, медицинските сестри и родителите трябва да имат търпение и да подпомагат детето в процеса на адаптация, за да протече той възможно най-бързо и безболезнено. Симптомите за адаптираното дете са:

- Детето се разделя самостоятелно и в добро настроение с родителя/родителите, възрастните.
- По време на престоя в детската ясла детето е спокойно.
- Може често да задава въпроси на мед. сестра – „кога и дали“ ще го вземат от яслата, но това са въпроси, с които то очаква да бъде потвърдена неговата сигурност.
- По време на занимания и игри разказва спокойно за своите родители.
- При тръгване от детската ясла разказва с удоволствие какво се е случило.

Периодът от 12 до 18 месеца за по-голяма част от децата се оказва чувствителен период, което подсказва, че детето научава с по-голяма лекота нова информация. Освен на движението това е периодът за научаване на цветовете и развитие на говора. Една от основните педагогически задачи е да използваме естественото предразположение на детето за усвояване на тези знания и умения. В противен случай то пак ще трябва да научи всичко това, но във време, в което ще му бъде по-трудно и ще е недотам мотивирано. Детето трябва да учи, когато има желание за това.

Развитие на движенията

А) Груба моторика

Това е интензивен период, през който движенията на детето се усъвършенстват. Постепенно се стабилизира изправеното ходене; детето може да хвърля топка над главата си, да скача с прибрани крака на дължина до 20 см, а също така и на височина. В началото на периода то все още се изкачва по стълби, като първо стъпва само с единия крак, а след това прибавя другия, докато към края на периода може да се изкачва и слиза дори без да се държи. Към края на периода може да кара колело с три колелета, а когато трябва да вземе предмет от пода, детето успява да се наведе, вместо да кляка.

Б) Фина моторика

Между втората и третата година то може да се облича и съблича, да „храни куклата“, да строи кули от 6–8 кубчета, да мие и избърсва ръцете си. Към края на третата година детето извършва движения, които изискват координация между отделни мускулни групи и сетивни органи. Като използва двете си ръце (с едната държи листа, а с другата – молива), детето „рисува“ – грубо очертава кръг.

Емоционално-социално развитие

Двегодишните деца са способни да изпитват и проявяват голямо разнообразие от емоции и реакции като любов, удоволствие, радост и гняв. Тяхното поведение може да бъде агресивно и обикновено те протестираат много.

Игрите и взаимодействията на 2-годишните деца са силно активни с родители и други възрастни и деца. Стабилизирането на ходенето им позволява да изследват нови територии в дома и да извършват някои дейности самостоятелно.

Третата година от живота на децата е известна като „възрастта на ината“ или трудната възраст за родители и възпитатели. Промените с детето са видими – при най-малка причина то може да избухне и да бъде обхванато от разрушителна ярост. Най-често в поведението му се наблюдава

нежелание да чуе какво му казват възрастните, когато те го приканват да отиде при тях, то бяга или се крие. Чувствата на децата са силно противоречиви.

Те са свръхчувствителни към цялата гама полюсни емоции – от радостен екстаз могат да изпаднат в апатия и потиснатост, от доброта и готовност да споделят играчките си и да разбират другите до отказ и гняв – да не ги загуби. Възможно е детето да бъде настойчиво към определена цел, но когато получи желаното – да не му обърне повече внимание. Или в други ситуации може да моли за помощ от възрастния, а след това да я отклони сърдито. Това е втората криза от живота на детето. Тя е изключително необходима, за да може с помощта на възрастните да осъзнае своите емоции и чувства, силата на тяхната проява и в следващите етапи от развитието си да ги управлява. Чрез негативизма 2–3-годишното дете разбира границите на собствената си сила и на силата на възрастните. Съпротивата може да е насочена както към предметите, така и към заобикалящите го възрастни и връстници или животни. В такива моменти малкото дете трябва да е сигурно, че има право да чувства съпротивата си. Когато гневът е насочен към някой човек, добре е да получи възможност да се конфронтира, да изрази чувствата си. По този начин то ще научи също, че трябва да изразява и чувствата си, че агресията може да се прояви. Това е благодатен период за развиване и детето съзрява емоционално, като осъзнава цялата гама на противоположни чувства, които изпитва, и откликва с адекватни поведения. Най-трудно е, когато при подобни емоционални изблици присъстват и други възрастни, тогава са възможни и по-пикови ситуации.

Личностно развитие

Между втората и третата година детето прави три много важни открития, които променят неговия живот и живота на родителите му. Първо то открива майка си, след това – другия важен човек в неговото обкръжение, бащата, накрая то открива себе си. Тези открития му помагат да осъзнае, че то е човек като хората, които го заобикалят. Детето научава своето лично име, което е „знак“ за различаване от другите деца и възрастни, и обича да го повтаря – а така и да утвърждава себе си. Все по-ясно осъзнава пола – момче или момиче. Границата „аз съм различен от другите“ е поставена с основните две думи – аз и не. Чрез личното местоимение „аз“ акцентира върху различието и значимостта на новата си позиция – началото на личността. Чрез „не“ то се противопоставя. И така детето определя своето място в семейството, което ще разширява в следващите години чрез „аз“ и „не“.

Развитие на изобразителната/манипулативната дейност

Изобразителната дейност на малкото дете в периода на ранното детство преминава през два етапа: от графичен безпорядък към диференцирано драскане – към 2 г. и 6 м. Към третата година детето може да рисува по подражание прави линии, а след това и крива затворена линия. Драсканиците обаче са „реални обекти за детето“ – то оприличава малките накъсани кръгове на майка си и/или на хората, с които живее.

Развитие на възприятията

Развитието на възприятията се изразява в два аспекта: получаването на сетивна информация за света на хората, нещата и събитията и психологическите процеси, чрез които се осъществява. Това обяснява субективната рамка на възприятията, преминавали през индивидуалния опит и очаквания. Затова и възприятията на малките деца не са обективни копия на действителността. При диференциране на техните възприятия е видимо, че не само сетивните органи участват във вземането на решение, а също и индивидуалният сетивен опит на детето.

Способността за възприемане се развива и обогатява. За този процес допълнително допринася развитието на езика, паметта и мисленето. С помощта на езика детето успява все по-добре да се ориентира в околната среда, да различи типичните от нетипични белези на обектите в нея (животни, предмети, играчки, храни и др.). То вече може да разпознава неща, показани му в друг контекст, което съдейства за бързото разграничаване на фантазията от действителността и доближаване до „реалното“ възприемане на нещата такива, каквито са.

Развитие на паметта и мисленето

Детето между втората и третата година не се опитва да запамети съзнателно дадена дума или изречение/информация, затова и паметта се определя като произволна. Всички взаимодействия и игри между детето и възрастния, изискващи неговата активност, допринасят за развитието на паметта. Постепенно то започва да повтаря думи и действия в по-голям период от време. И ако на 2 години детето помни около 15 минути къде е скрит определен предмет, то на 3 години помни мястото доста дълго време. А преживяванията, които са му направили силно впечатление, могат да се помнят месеци.

Така постепенно кратковременната памет поема все повече информация, а обемът на паметта към третата година е между 2–3 обекта/игралки, хора, с които общува, предмети, с които играе и/или се самообслужва.

Богатството от думи и развитието на говора провокират развитието на детската интелигентност. Думите са средство, за да се изрази една мисъл. В този период въпросите на детето са безкрайни, думите, които научава, му позволяват все по-добре да разбира това, което възрастните му обясняват. Новите думи подпомагат усъвършенстването на паметта.

От периода на първото емпирично знание – когато детето опипва предмета, за да разбере повече за него, то намира своите вътрешни отговори чрез детското си мислене. Натрупваният опит чрез говор и разбиране допринася за развитието на мисловната операция класификация (групиране на предмети по форма). Това се наблюдава между 27-ия и 30-ия или между 30-ия и 33-ия месец, когато децата могат да класифицират първоначално по цвят, а по-късно и по големина. Развиването на уменията да класифицират ги прави по-уверени в опитите да обобщават, макар и по несъществен признак.

Думите подпомагат детето да диференцира изразите за количество и съотношения: много, малко, доста, толкова, повече, по-малко; за пространствено ориентиране: горе, долу, близо, далече, вън и вътре.

Развитие на речта (говора)

Сферата, в която децата се различават най-много, е езиковото развитие. Богатството на речта варира между 50 думи за едни деца, 100 – за други, и около 300 – за трети. Изоставането в говора може да се дължи на различни причини. Една от тях е неподкрепящата семейна среда, която не стимулира усвояването на речта и не осигурява условия за нейното трениране, т.е. възможността детето да говори. Ако живее в среда, в която възрастните не му говорят и то също няма тази възможност, детето не напредва с говора си. Вероятността да се затвори в себе си и да бъде мълчаливо е голяма.

Между втората и третата година детето използва както изреченията от две думи („Ани пие“), така и сложни изречения, които са съставени от две и повече прости, свързани със съюза „и“.

Към 3 години се появяват първите детски въпроси: Къде (е)? Какво (е това)? Кога? Как? Защо? Първоначално въпросителните думи са думи за общуване. Децата могат да повтарят „какво, какво, какво...“, като всъщност не очакват да получат отговор от възрастните. Постепенно те започват да разбират смисъла и начина на употреба на думата въпрос.

В периода на детските въпроси, т.е. когато детето задава много въпроси и е мотивирано да получи отговори от възрастните, те трябва да дадат възможност и предоставят условия за това, което ще има стимулиращ ефект и положителен резултат върху неговото когнитивно развитие.

- Най-значимият резултат от развитието на детето до третата година е овладяването на говора. Така това постижение се превръща в основно средство за цялостното детско развитие.
- Развитието на паметта подпомага развитието на говора.
- Овладяването на говора помага на детето да разбира по-добре инструкциите и знанията, които получава от възрастните.